Koszovó

– Üzletkötés és vállalatalapítás – tudnivalók magyar vállalkozók számára –

Tartalom

Tartalom 1

Alapadatok 3

1. Történelmi áttekintés 4
2. További hasznos információk angol nyelven 4

Gazdasági helyzet 5

1. Legfontosabb indikátorok 5
2. A külkereskedelem fő jellemzői 6
3. Gazdasági helyzet 6
4. További hasznos információk magyar nyelven 7
5. További hasznos gazdasági információk angol nyelven 7

Kétoldalú kapcsolatok Magyarországgal 8

1. Politikai, államközi kapcsolatok 8
2. Gazdasági, kereskedelmi, befektetési kapcsolatok 8

2.1. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Nyugat-balkáni Tagozatának szerepe a kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésében 9

Jogi, szabályozási környezet 10

1. Termékeladás, behozatal (Koszovóba irányuló export) 10
2. Vállalatalapítás 11
3. Ingatlanvásárlás 12
4. Egyéb 13
5. További hasznos jogi információk angol nyelven 13

Vállalatfinanszírozás, üzletfejlesztés 13

1. EXIM országkockázati besorolás 13
2. Helyi befektetés-ösztönzési szervezetek 14
3. Üzletfejlesztés, kamarai hálózat 14
4. Tenderlehetőségek 15

Praktikus információk 15

1. Magyar nagykövetség és konzuli hivatal 15

2. Beutazási feltételek 16
3. Egészségügyi helyzet 16
4. Közbiztonság 17
5. Infrastruktúra, közlekedés 18
6. Repülőtér 18
7. Banki szolgáltatások elérhetősége 18
8. Egyéb 19
Kultúra 19
1. Vallás, vallási szokások 19
2. Fontosabb ünnepek 20
3. Üzleti etikett, tárgyalási szokások 20
4. További hasznos információk a kultúráról magyar nyelven 21
5. További hasznos információk a kultúráról angol nyelven 21
További információk, linkgyűjtemény 21
1. Általános információk 21
2. Pristina 22
3. Angol nyelvű online napilapok 22

Alapadatok

Hivatalos név: Koszovói Köztársaság

Főváros	Pristina
Államforma	parlamentáris köztársaság
Kormányzat	Többparlamentes reprezentatív demokratikus köztársaság, a törvényhozói, a végrehajtói és a bírói hatalmi ágak szétválasztva, miniszterelnök, köztársasági elnök
Pénznem	Euró (2002. óta)
Hivatalos nyelv	albán, szerb
Beszélt nyelvek	albán, szerb, horvát, bosnyáki, montenegrói, török, angol, német, gorani
Területe	10887 km²
Lakossága	1,871 millió fő (2015-öes becslés)**
Éves népességszaporulat	0,3% (2014)***
Időeltolódás	GMT + 1 óra
Etnikai megoszlás	92% albán, 8% egyéb (szerb, bornyák, roma, gorani, askali, balkáni egyiptomi)
Vallások	Szunnita muszlim (90%), szerb ortodox (6%), római keresztény (3%), egyéb (1%)****
Nemzeti ünnep	február 17. (a függetlenség napja)

*Forrás: * http://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo*
** https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/
*** http://data.worldbank.org/country/kosovo
**** https://www.rks-gov.net/en-US/Qytetaret/KulturaDheKohaLire/Pages/Religjioni.aspx
***** http://www.kulugyiminiszterium.hu/dtweb/unnepek.aspx

Koszovó 2008 óta független állam. Albánia, Montenegró, Szerbia és Macedónia között terül el a nyugat-balkáni térségben. 37 közigazgatási területre tagolódik az ország: Decan (Decani), Dragash (Dragas), Ferizaj (Urosevac), Fushe Kosove (Kosovo Polje), Gjakove (Dakovica), Gjilan (Gnjilane), Gllogovc (Glogovac), Gracanice (Gracanica), Hani i Elezit (Deneral Jankovic), Istog (Istok), Junik, Kacanik, Kamenice (Kamenica), Kline (Klina), Kllokot (Klokot), Leposaviq (Leposavic), Lipjan (Lipljan), Malisheve (Malisevo), Mamushe (Mamusa), Mitrovice (Mitrovica), Novoberde (Novo Brdo), Obiliq (Obilic), Partesh (Partes), Peje (Pec), Podujeve (Podujevo), Prishtine (Pristina), Prizren, Rahovec (Orahovac), Ranillug (Ranilug), Shterpce (Strpce), Shtime (Stimlje), Skenderaj (Srbica), Suhareke (Suva Reka), Viti (Vitina), Vushtrri (Vucitrn), Zubin Potok, Zvecan.

1. Történelmi áttekintés

A Római Birodalom idejében Moesiához tartozott a terület, az időszámításunk szerinti első században. A terület felett római és bizánci befolyás érvényesült, amíg az i.e. 7. században a szerb etnikum meg nem jelent a mai Koszovó területén. A középkorban ezután a Bolgár Birodalom, Bizánc, majd a középkori Szerb Állam része volt, amíg el nem foglalta az Ottomán Birodalom 1389-ben. Az ország a koszovói mezőről kapta a nevét, ahol Szerbia és a törökök között több csata is zajlott, többek között 1389-ben, aminek következtében a terület török ellenőrzés alá került. A török fennhatóság ötszáz évre állandósult, amely idő alatt a népesség a török és az albán etnikummal gyarapodott. A 19. század végére az albánok számaránya már felülmúlta a szerbekét.

A régió modernkori történelme 1877-től kezdődik, amikor az ottománok a prizreni szandzsák egy részét megszervezték Koszovói Vilajet néven. A terület feletti ellenőrzést az első balkáni háború után hivatalosan is megkapta Szerbia az Ottomán Török Birodalomtól, így a területet 1913-tól Szerb Királyság néven ismerték el. Az első világháború nagyhatalmi rendelkezéseinek következtében Koszovó a megalakuló Szerb-Horvát-Szlovén Királyság része lett, melynek neve 1929-től Jugoszláviára változott. A második világháború után az államalakulat Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság néven alakult újjá Joszip Tito irányítása alatt. 1963-ban autonómiát kapott Koszovó, amelyet kiterjesztettek 1974-ben. A nyolcvanas években megerősödő szerb nacionalista mozgalom és a koszovói albánok érdekütközése ahhoz vezetett, hogy Slobodan Milosevic szerb nacionalista vezető elérte Koszovó autonómiájának visszavonását az 1989-es új szerb alkotmány ratifikálásakor. A koszovói albánok erre válaszul 1991-ben szavazást tartottak és kinyilvánították Koszovó függetlenségét.

A nem hivatalos kormány élére Ibrahim Rugova került, aki a Milosevic vezette Szerbiával szemben a passzív ellenállás útját követte. A koszovói albánok nagy része azonban gyorsabban akart eredményeket elérni, amely a Koszovói Felszabadási Front megalakulásához és fegyveres felkeléshez vezetett. 1998-tól kezdődően a szerb fegyveres alakulatok megtorlásokat követtek el a koszovói albánokon, becslések szerint mintegy 800 ezer koszovói albánt kényszerítve menekülésre. A Milosevic vezette szerbek akciói három hónapos NATO katonai beavatkozáshoz vezettek 1999 márciusában.

A NATO beavatkozások után az ENSZ gyakorolt fennhatóságot az Ideiglenes Adminisztrációs Misszión (UNMIK) keresztül. Koszovó 2008. február 17-én deklarálta függetlenségét. A Koszovói Köztársaság diplomáciai elismerése jelenleg is folyamatban van. 2014 októberéig az Egyesült Nemzetek Szervezetének 193 tagja közül 108 állam ismerte el, míg az Európai Unió 28 tagja közül 23 tagállam tekint független országként Koszovóra. A szerb kormány nem ismeri el Koszovó szuverenitását, azt a saját fennhatósága alá tartozó autonóm területnek tekinti.

(Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/International_recognition_of_Kosovo, http://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo, http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Kosovo, https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html)

2. További hasznos információk angol nyelven

Az ország politikájáról:

CIA Factbook: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html

History Today, történelmi havilap weboldala:

http://www.historytoday.com/robert-bideleux/kosovos-conflict
Freedom House: http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/kosovo
Az ország földrajzáról:
Bányák és Ásványok Független Bizottsága:
http://www.kosovo-mining.org/kosovoweb/en/kosovo/geography.html
About.com, földrajzi információk Koszovóról:
http://geography.about.com/od/kosovomaps/
Az ország történelméről:
Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Kosovo
CIA Factbook: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html
Coloradoi Egyetem weboldala: http://lamar.colostate.edu/~grjan/kosovohistory.html
BBC weboldala: http://news.bbc.co.uk/2/hi/special_report/1998/kosovo/110492.stm

Gazdasági helyzet

1. Legfontosabb indikátorok

Legfontosabb indikátorok

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
GDP (milliárd USD)*	3,7	3,9	4,7	5,6	5,4	5,6	6,5	6,2	6,9	7,3	6,3
Egy főre jutó GDP (USD)*	2194	2277	2689	3229	3094	3150	3603	3453	3815	4051	n.a.
Egy főre jutó GNI (USD)*	n.a.	2550	2750	3080	3250	3350	3530	3640	3890	3990	n.a.
GDP növekedési üteme (%, év/év)*	3,8	6,0	6,3	6,9	2,9	3,9	5,0	3,8	3,0	2,7	3,1
Ipari termelés növekedési üteme (%)*	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	-1,6	n.a.
Infláció (fogyasztói árak, %)*	-1,4	0,6	4,4	9,4	-2,4	3,5	7,3	2,5	1,76	0,4	-0,5
Exportvolumen (milliárd USD)*	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,324	0,325
HDI (Emberi Fejlettségi Index)**	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
GCI (Globális Versenyképességi Index)***	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: IMF Office
** *http://hdr.undp.org/en/statistics/*
*** *http://www.weforum.org/issues/competitiveness-0/gci2012-data-platform/*

2. A külkereskedelem fő jellemzői

A külkereskedelem fő jellemzői	
Legfontosabb exportpartnerek	Olaszország (15,3%), Albánia (13,6%), Kína (13,0%), Macedónia (11,1%), India (8,5%), Szerbia (8,4%), Montenegro (5,0%), Németország (3,5%)
Legfontosabb exporttermékek	bányászott és feldolgozott fémtermékek, fémhulladék, bőr termékek, gépek, berendezések, előkészített élelmiszerek, italok és dohány, zöldségtermékek, textil és textiltermékek
Importvolumen	2,634 milliárd EUR (2015)
Legfontosabb importpartnerek	Szerbia (14,5%), Németország (10,8%), Törökország (9,4%), Kína (8,1%), Olaszország (8,0%), Macedónia (5,5%), Albánia (5,3%)
Legfontosabb importtermékek	élelmiszer, élőállat, fa, kőolaj, vegyszerek, gépek, ásványi anyagok, textilek, kő, kerámia és üveg termékek, elektromos berendezések

Forrás: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html és www.mfa-ks.net Magyarország Nagykövetsége, Koszovó

3. Gazdasági helyzet

Az ország még mindig magán viseli a balkáni konfliktusok és különösen a szerb-albán koszovói válság hatásait, emellett a terület már a jugoszláv állam részeként is a térség legfejletlenebb régiói közé tartozott. Annak ellenére, hogy a nemzetközi közösség még mindig meghatározó segítséget nyújt az országnak a fejlődés és az újjáépítés előmozdítására, a vidéki fejletlen mezőgazdaság és az ásványvagyon kihasználatlansága általános tendencia.

Jelentős segítséget nyújt az óriási külkereskedelmi deficit leküzdésében a külföldön élő diaszpóra (elsősorban Németországból és Svájcból) hazautalt jövedelmei, mely a modernizációt is nagymértékben előmozdítja. Jelentős probléma az országban a 30 százaléknál is magasabb munkanélküliség és az ebből következő nagyarányú elvándorlás más európai országokba. Becslések szerint a külföldről hazautalt jövedelem és a nemzetközi közösség segélyei összesen a GDP több mint 50 százalékát teszik ki.

Az ország számára nagy kihívást jelent az elektromos hálózat fejletlensége és az energia-szűke. Habár az ásványkincsek és fémek termelése adta a szocialista gazdaság gerincét, a technikai berendezések elavultsága miatt és a befektetési lehetőségek eltűnésével a szektor jelentősége csökkent. Az ércvagyon fejlett és gazdaságos kiaknázása az ország legnagyobb perspektívája lehet a külföldi befektetések szempontjából. A lehetséges beruházások között szerepel még az infrastruktúra-fejlesztés, az informatikai fejlesztések, a környezetvédelem és az építőipar.

A 2008 júliusában kapott 1,9 milliárd dolláros, 37 ország által jegyzett pénzügyi segítség utalása a pénzügyi válság miatt megszakadt, valamint a diaszpóra által hazautalt pénzösszegek is kisebbek lettek. 2009 júliusában Koszovó csatlakozott a Világbankhoz és a Nemzetközi Valutaalaphoz. Az ország már korábban, 2006-ban csatlakozott a Közép-Európai Szabadkereskedelmi Övezethez. 2013-ban Koszovó szabadkereskedelmi megállapodást kötött Törökországgal, valamint megkezdte a tárgyalásokat az Európai Unióval a kereskedelem liberalizálásáról az ún. stabilizációs és társulási megállapodások

keretén belül. Az elemzők szerint szükséges gazdasági reformok végrehajtására 2014-ben sem került sor, melyet a 2014. júniusi előrehozott parlamenti választások után elhúzódó politikai válság is akadályozott. A gazdasági növekedést tovább gátolták a régiót sújtó árvizek. A hivatalos fizetőeszköz 2002 óta az euró, ennek ellenére, főleg a szerbek lakta területeken bevett gyakorlat a szerbiai dinár használata.
2014 után 2015-ben is növekedett a kereskedelmi hiány (4,3%-kal), s összege meghaladta a 2,3 milliárd eurót. Ennek következtében az export már csak az import 12,3%-át fedezte. Ez jelzi a koszovói gazdaság egyik legnagyobb problémáját: a termelő kapacitások – és ezzel párhuzamosan – a munkahelyek hiányát. A koszovói export értéke tavaly minimálisan növekedett, és ennek több mint felét tették ki a fémek. A célországok között fontos változás, hogy India részesedése meghaladja a 14%-ot; miközben a Kínába irányuló export 60%-kal, az Olaszországba irányuló pedig 99%-kal csökkent 2014-hez képest. A legfontosabb import termékek: üzemanyag, jármű, gépek és közlekedési eszközök. 2014-hez hasonlóan tavaly is az EU és a CEFTA országok voltak a legfontosabb kereskedelmi partnerek. Az európai unióbeli tagországokból származott az import 47,6%-a, illetve oda irányult a koszovói export 35,8%-a. A CEFTA országok részesedése az importból 38%, míg az exportból 39% volt.
Forrás: Magyarország Nagykövetsége, Koszovó
http://www.heritage.org/index/country/kosovo,
http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/seerer7-eng-report.pdf, http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2014/05/26/economic-growth-projected-to-accelerate-in-kosovo-in-2014-says-world-bank
http://www.heritage.org/index/pdf/2015/countries/kosovo.pdf és
https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html

4. További hasznos információk magyar nyelven

Business Hungary: http://businesshungary.gov.hu/orszagismerteto?orszagismerteto-koszovo

5. További hasznos gazdasági információk angol nyelven

CIA Factbook: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html
A Világbank adatbázisa: http://www.worldbank.org/en/country/kosovo
Központi statisztikai hivatal angol nyelven: http://esk.rks-gov.net/eng/
Gazdaságtörténet: http://globaledge.msu.edu/countries/albania/economy
Gazdasági szabadság indexe (2013):
The Heritage Foundation weboldala: http://www.heritage.org/index/country/kosovo
Wikipedia:http://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo#Economy
Koszovói Köztársaság Külügyminisztériuma:
http://www.mfa-ks.net/?page=2,119
http://esk.rks-gov.net/eng/
Economist, online hírportál: http://www.economist.com/topics/kosovo
Balkaninsight.com, online hírportál a Balkánról:
http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-fastest-growing-economy-in-eurozone

Kétoldalú kapcsolatok Magyarországgal

1. Politikai, államközi kapcsolatok

- Magyarország 2008. március 19-én – harmincadikként – ismerte el Koszovó függetlenségét, majd a két állam még ugyanazon év június 27-én diplomáciai kapcsolatot létesített.
  (Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Koszov%C3%B3_f%C3%BCggetlens%C3%A9g%C3%A9t_elismer%C5%91_orsz%C3%A1gok_list%C3%A1ja)
- Koszovó a 2008 előtti években is jelentős figyelmet kapott Budapestről. A tartomány függetlensége és az azt követő nemzetközi jogi fejlemények hatással vannak ugyanis a szerbiai magyar kisebbség jövőjére is, mivel a vajdasági autonómia-törekvések és a koszovói események között a szerb közvélemény párhuzamot von.
- Balla Lóránt nagykövet és Besim Beqaj pénzügyminiszter a kettős adózatás elkerüléséről szóló megállapodást írt alá 2013 októberében. A magyar - koszovói felsőbb szintű találkozókról az alábbi honlapon érhetők el bővebb információk: http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/Templates/NewsListTemplate.aspx?NRMODE=Published&NRORIGINALURL=%2Fkulkepviselet%2FPristina%2Fhu%2FHirek%2F&NRNODEGUID=%7b16CC5F2C-941B-4C7F-BD93-579CD9667DE4%7d&NRCACHEHINT=NoModifyGuest
  (Forrás: http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/Templates/NewsListTemplate.aspx?NRMODE=Published&NRORIGINALURL=%2Fkulkepviselet%2FPristina%2Fhu%2FHirek%2F&NRNODEGUID={16CC5F2C-941B-4C7F-BD93-579CD9667DE4}&NRCACHEHINT=NoModifyGuest, http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=DPQOJD)

2. Gazdasági, kereskedelmi, befektetési kapcsolatok

- Mivel a két ország közötti kapcsolatok építése csak 2008 óta zajlik, jelentős gazdasági, kereskedelmi vagy befektetési kereslet nem alakult még ki. A szektorok, amelyekben a kooperáció jövedelmező lehet, az infrastrukturális beruházások, az informatikai fejlesztések, a környezetvédelem és az építőipar területeire szűkíthetők le.
- Az eddigi egyetlen nagyobb szabású magyar üzleti vállalkozás, a Fornetti Franchise látványpékség-hálózat 2010-ben jelent meg az országban. Gyár és logisztikai központ létesült egy újonnan épített ipari parkban Pristinában.
  (Forrás: http://hipa.hu/Region/Kosovo/Info)
- Magyarország és Koszovó közötti kereskedelemről 2009 óta állnak rendelkezésre adatok a KSH adatbázisában.
  A két ország közötti áruforgalom 37,73 millió eurót tett ki 2013-ban, 2014-ben 32,94 millió euróra csökkent, 2015-ben pedig 34,163 millió euróra nőtt, amely azonban még mindig elmarad a 2013-as szinttől. Ez az összeg alacsonynak számít Magyarország partnerei között. Az árucsere nagy részét a Koszovóba történő magyar kivitel jelenti.
  A Magyarországról Koszovóba irányuló export értéke 2014-ben 13%-os visszaesést követően 32,71 millió eurót tett ki, majd 2015-ben 3,4%-os növekedéssel 33,831 millió euróra emelkedett. Magyarország főbb exporttermékei Koszovóba: a feldolgozott termékek

(55,4%), a gépek és gépi berendezések (23,5%) valamint az élelmiszeripari termékek, az ital és a dohány (20,5%).
Forrás: KSH

- Az együttműködés szempontjából perspektivikus ágazatok a következők: mezőgazdaság, élelmiszeripar, infrastruktúra, környezetgazdálkodás, közlekedés, energetika, építőipar, textilipar
- Forrás: http://businesshungary.gov.hu/orszagismerteto?orszagismerteto-koszovo
- A Koszovóból történő behozatal értéke 2014-re 232 ezer euróra csökkent, 2015-re azonban 43%-os növekedéssel elérte a 332 ezer eurót, meghaladva ezzel a 2013. évi eddigi legmagasabb értéket. A Koszovóból származó import jelentős részét az élelmiszeripari, ital és dohánytermékek (56,3%) valamint a feldolgozott termékek (34,6%) teszik ki.
- Forrás: KSH

A magyar-koszovói külkereskedelem áruszerkezete (M EUR)

Megnevezés	Kivitel				Behozatal				Egyenleg			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Összesen	**31,367**	**37,458**	**32,710**	**33,831**	**0,145**	**0,266**	**,232**	**,332**	**31,222**	**37,192**	**32,478**	**33,499**
Élelmiszer, ital, dohány	9,566	10,017	9,012	6,949	n.a.	0,198	,059	,187	n.a.	9,820	8,953	6,762
Nyersanyagok	1,005	1,726	0,290	0,094	n.a.	n.a.	,003	n.a.	n.a.	n.a.	0,287	0,094
Energiahordozók	0,062	0,061	0,022	0,085	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0,022	0,085
Feldolgozott termékek	15,206	18,894	18,331	18,747	0,087	0,047	,069	,115	15,119	18,847	18,262	18,632
Gépek, gépi berendezések	5,528	6,759	5,055	7,956	0,058	0,021	,101	,030	5,470	6,738	4,954	7,925
Forrás: KSH												

2.1. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Nyugat-balkáni Tagozatának szerepe a kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésében

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Nyugat-balkáni Tagozata 2012. július 3-án alakult meg 40 magyar vállalkozás részvételével. Az elnöki tisztséget Galambos Attila, a Communautrade Europe Kft. ügyvezető igazgatója tölti be. A szervezet célja a térség iránt – Albánia, Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Montenegró, Koszovó – érdeklődő hazai cégek piacra jutásának elősegítése. Kiemelt feladatnak tekintjük az üzleti lehetőségek bővítését, melynek érdekében üzletember-találkozókat, tájékoztató fórumokat, üzleti delegációkat szervezünk, és igyekszünk információkkal segíteni a hozzánk forduló cégeket. A tagozat tagvállalatai havonta elektronikus hírlevelünkből értesülhetnek a térséget érintő aktuális gazdasági, politikai, társadalmi hírekről. Támogatjuk továbbá tagjainkat a partnerországok vásárain és kiállításain való részvételben. A Tagozat munkája során együttműködik a partner országok területi és országos kamarai szervezeteivel, valamint az ott működő hazai kereskedelmi szervezetekkel, képviseletekkel. A Tagozat tagja lehet

bármely, Magyarországon bejegyzett, a kamarai regisztrációval rendelkező jogi személy, aki a Tagozat honlapján is megtalálható kitöltött és aláírt belépési nyilatkozatát a tagozati titkára részére megküldi.

Elérhetőség:
MKIK Nyugat - balkáni Tagozat
Elnök: Galambos Attila
Titkár: Tepes Anna
MKIK - Nemzetközi Igazgatóság
e-mail: nybalkani.tagozat@mkik.hu
honlap: http://www.mkik.hu/hu/kulpiaci-tevekenyseg/nyugat-balkani-tagozat-10537
Tel: (1) 474-5142
Fax: (1) 474-5149

Az MKIK 2012. június 15-én megállapodást kötött a Koszovói Kereskedelmi Kamarával. 2013. december 9-én Budapesten az MKIK Nyugat-balkáni Tagozatának és a budapesti Koszovói Nagykövetségnek a szervezésében került sor egy, a Koszovó üzleti környezetét bemutató fórumra, ahol bemutatkozott Sami Ukelli, a Koszovói Köztársaság új nagykövete.

Jogi, szabályozási környezet

Az Európai Unió 2008 óta működik közre Koszovó gazdasági és politikai fejlesztésében. Ezt és az európai értékek népszerűsítését célozza az „EULEX" jogállamiságot segítő missziója, egy koszovói különleges képviselő (EUSR) kinevezése (Forrás: http://www.eubusiness.com/europe/kosovo). Az alábbiakban néhány jellegzetes üzleti szempont alapján csoportosítva közöljük a vonatkozó szabályozási jellemzőket.

1. Termékeladás, behozatal (Koszovóba irányuló export)

Az Európai Unió és Koszovó 2015. október 27-én stabilitási és társulási megállapodást írt alá, melynek alapján aszimmetrikus elvekre épülő szabadkereskedelmi övezet jön létre. A koszovói vámok lebontására fokozatosan kerül sor – a Koszovóban egyáltalán nem gyártott termékekre azonnal, további, a megállapodásban külön-külön megadott termékcsoportokra legkésőbb 10 év alatt. A mezőgazdaság számos ágazatának védelmére – pl. a tejipar és a bortermelés – meghatározatlan ideig fenntarthatják a vámot. A vámtétel egységesen, minden árutételre 10%. 2015 novemberében a koszovói tejtermelők nyomására, az EU- és a CEFTA országokból érkező tej és tejtermék import csökkentése érdekében a parlament a következő ajánlásokat fogadta el: a tavaszi-nyári időszakban egy állandó összegű adó bevezetése az import tejre és tejtermékekre; fogyasztási adó bevezetése az import tejre és tejtermékekre; civil szervezetek szervezzenek kampányt a friss hazai tej fogyasztásának növelése érdekében. A Koszovói Ipari és Kereskedelmi Minisztérium illetékesei tisztában vannak azzal, hogy a különadó bevezetése sértené a GATT és az STM előírásait; és ezért az EU folytatott megbeszélések alatt ígéretet tettek arra, hogy nem vezetnek be külön adót az import tejre és tejtermékekre.

Lényeges változás, hogy a közbeszerzéseknél az Európai Unió tagállamainak cégeit a hazai cégekkel azonos bánásmódban kell majd részesíteni. Az ingatlanvásárlásoknál 5 év után kell majd alkalmazni ezt a megközelítést.
Az Európai Unió folyamatosan számon kéri a koszovói kormányon a külföldi befektetők nagyobb hatékonyságú védelmét. A külföldi közvetlen tőke befektetések előtt az első számú akadály az elhúzódó regisztrációs folyamat – ez a magyar cégeket is érinti, mivel már most több, megújuló energiaforrásra épülő elektromos energia előállítását végző cég érdeklődik a koszovói energiapiac irányában. A megállapodás hatással lesz a koszovói költségvetés bevételi oldalára is: az Európai Unió hivatalának tájékoztatása szerint a bevételek közel 80%-át a vámbevételek teszik ki. A vámok fokozatos lebontása után az Európai Unió helyi szakemberei a fogyasztás nagyobb mértékű adóztatását tanácsolják a kieső vámbevételek pótlására. A megállapodás gyakorlati alkalmazása kapcsán fontos megjegyezni, hogy még az Európai Unió szakemberei számára sem teljesen egyértelmű a szöveg egyes részleteinek pontos jogi értelmezése. Külön elbánásban részesülnek a CEFTA tagországokból (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Moldova, Montenegró, és Szerbia) érkező árukészletek, ezekre vámot nem vetnek ki.
Forrás: Magyarország Nagykövetsége, Koszovó

2. Vállalatalapítás

A Világbank „Doing Business" 2015-ös adatbázisa szerint az ország 75. a 189 országot számláló listában az üzleti klímát vizsgálva (jelentős javulás a tavalyi 100. helyhez képest). Az új üzlet indításában a 42. helyet szerezte meg az ország. Az építési engedélyek körüli procedúra (bár itt az ügyintézés ideje a felére csökkent), a szerződések betartatásának biztonsága és a határokon átnyúló kereskedés jelentősen rontotta ezt a besorolást – 135. 138. és 118 helyek. Továbbra is neuralgikus pont az elektromos energia hiánya – rendszerese áramszünetek, főleg vidéken. Emiatt Koszovó csak a 112. helyen van a rangsorban, az előző évhez képest hét hellyel lejjebb csúszott Koszovó.
Koszovóban az új vállalkozás alapításához összesen 9 procedúra szükséges és 52 nap alatt lezajlik a folyamat.
Forrás: http://businesshungary.gov.hu/orszagismerteto?orszagismerteto-koszovo
Az új üzlet beindításához szükséges regisztrációt a „Kosovo Business Registration Agency" (KBRA) végzi. Újdonság, hogy már nemcsak Pristinában lehet regisztrálni, hanem 28 helyi önkormányzatnál is beadhatóak a papírok. (http://www.mti-ks.org/en-us/Business-Registration-Agency).
A koszovói korrupciós helyzetet a GLPS Group for Legal and Political Studies) nevű koszovói civil szervezet „Business environment in Kosovo" című tanulmányában ismerteti, valamint nyolc pontos ajánlást tesz a korrupciós helyzetek csökkentésére, mint például közbeszerzések átláthatóbbá tétele, az adóellenőrzések hatékonyságának növelése, a környező országokban már bevezetett egyablakos üzletindítási eljárásmenet bevezetése, (Forrás:
https://dgap.org/sites/default/files/article_downloads/GLPS%20(Pristina)_Business%20environment%20in%20Kosovo_new.pdf)
http://www.amchamksv.org/images/userfiles/files/7437_impactofcorruptiononkbc.pdf)

Az ÁFA 18%-os, a társasági adó 10%-os, emellett alacsonyak az importvámok is. (Forrás: http://www.iclg.co.uk/practice-areas/corporate-tax/corporate-tax-2016/kosovo)
A magyar állampolgárok 30 napot meghaladó folyamatos tartózkodást követően lakcím bejelentésére kötelezettek. Ezt a tartózkodási helyen lévő rendőrségen lehet megtenni. Hasonló a helyzet huzamos tartózkodás esetén is. Az EU állampolgárok a beutazást követően a helyi rendőrségen kérhetnek tartózkodási engedélyt. Bár Koszovó nem korlátozza az EU állampolgárok munkavállalási célú beutazását, ennek leginkább a magas munkanélküliség, a munkalehetőségek hiánya szab gátat.
Munkavállalás:
Külföldi állampolgárok munkavállalása – jogszabályban meghatározott kivételektől eltekintve - engedélyhez kötött. A munkavállalási engedélyt a koszovói Munkaügyi és Szociális Jóléti Minisztérium (Ministry of Labour and Social Welfare) állítja ki írásbeli kérelemre. További tájékoztatás a minisztérium honlapján található.
A külföldiek munkavállalására és adózásra vonatkozó alapvető jogszabályok a következők:

- ***http://konzuliszolgalat.kormany.hu/download/1/d0/60000/jogszabaly_munkavallalas_koszovo.pdf***
- ***http://konzuliszolgalat.kormany.hu/download/2/d0/60000/altinfok_jogszabaly_munkavall_koszovo.pdf***
- ***http://konzuliszolgalat.kormany.hu/download/3/d0/60000/jogszab_adozas_koszovo.pdf***

Forrás: http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok?koszovo#b#c

További hasznos információk magyar nyelven:
Business Hungary: http://businesshungary.gov.hu/orszagismerteto?orszagismerteto-koszovo
További hasznos információk a vállalatalapításról angol nyelven:
A Világbank és a Nemzetközi Pénzügyi Társaság „Doing Business" adatbázisa vállalatalapításról, tulajdonregiszrációról:
http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo/#starting-a-business
Koszovói Köztársaság weboldala:
https://www.rks-gov.net/en-US/Bizneset/ZhvillimiBiznesit/Pages/RegjistriBizneseve.aspx

3. Ingatlanvásárlás

- Az ingatlan megvétele és a vásárlás hivatalossá tétele átlagosan 28 nap. Az ingatlanszerzéshez elsőként a szóban forgó ingatlan földhivatali kivonatát, az adó befizetéséről szóló nyilatkozatot, valamint az üzleti tanúsítványok hivatalos másolatát kell beszerezni az önkormányzattól. Amikor meggyőződtünk róla, hogy az ingatlant nem terheli semmilyen jelzálog, a felek saját illetékességüket is bizonyítják, amennyiben egy cég nevében vásárolnak ingatlant. Végül az aláírt szerződést közjegyző érvényesíti. Az ingatlan-tranzakcióra önkormányzati adót kell befizetni. (Forrás: http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo/#registering-property)
- Külföldiek két módon juthatnak ingatlanhoz Koszovóban. Egyrészt a jelenleg is zajló állami vagyon privatizációján keresztül, mivel külföldi vállalatok is megkötések nélkül vásárolhatnak földet vagy épületeket. A folyamatokat a Koszovói Privatizációs Ügynökség

(PAK) irányítja (http://www.pak-ks.org/?page=2,1). Másrészt az önkormányzatok 10-től 99 évig terjedően bérbe adhatnak földterületeket, ezekre is jó eséllyel pályáznak külföldi vállalatok.
(Forrás:
http://www.eciks.org/english/publications/investing_in_kosovo/content/iguide_15.html)

4. Egyéb

Koszovóban a szellemi termékek és szerzői jogok védelméért 2011 decembere óta az ún. Szerzői Jogvédelmi Központ (Office on the Copyright and Related Rights: http://www.mkrs-ks.org/?page=2,102) felel. A Kulturális Minisztérium alá tartozó szerv feladata a szerzői jogok szervezeti védelme, amelyre az 1980-as évek óta nem volt jogszabály az országban.
(Forrás: http://www.petosevic.com/resources/news/2012/01/000848 és
http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2012/06/22/feature-03)

5. További hasznos jogi információk angol nyelven

Tudnivalók a vállalatalapításról
A Világbank és a Nemzetközi Pénzügyi Társaság „Doing Business" adatbázisa:
http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo/
Általában a jogról:
A Koszovóban befektetni szándékozók számára hasznos információk:
Gazdasági Kezdeményezés Koszovóért, befektetési lehetőségek:
http://www.eciks.org/english/publications/investing_in_kosovo_2010/investorsguide1.html

Vállalatfinanszírozás, üzletfejlesztés

1. EXIM országkockázati besorolás

Az Eximbank (Mehib Zrt.) 2015. október 9-től hatályos országkockázati besorolása és a biztosíthatósági szabályok szerint Koszovó az 5-ös országkockázati kategóriába esik. Két éves vagy két éven túli törlesztési futamidejű ügyletek vonatkozásában a legtöbb kockázati típusban nem biztosítható. Kivételt képez a banki kategória („pénzügyi intézmény a hiteladós vagy biztosíték nyújtója; biztosítéki formák például: a bankgarancia, a bank készfizető kezessége, visszavonhatatlan akkreditív, bank által felülgarantált váltó"), amelyben feltételesen biztosítható, valamint a szuverén kategória („az ügylet hiteladósa vagy biztosíték nyújtója a központi kormányzat, vagy a jegybank, illetve az irányításuk alatt álló minden olyan szervezet, amely a szervezet székhelye szerinti állam joga alapján sem jogi, sem közigazgatási úton nem nyilvánítható fizetésképtelennek"), amelyben biztosítható.
Forrás: http://exim.hu/

2. Helyi befektetés-ösztönzési szervezetek

- Young Europeans, Economic Initiative for Kosovo http://www.eciks.org/english/publications/investing_in_kosovo_2010/index.html
- Regionális Együttműködési Szervezet (Regional Cooperation Council) http://www.rcc.int/
- Koszovói Befektetés- és Vállalkozássegítő Ügynökség (Kosovo Investment and Enterprise Support Agency KIESA, http://www.invest-ks.org/en/welcome!
- Közösségi Fejlesztési Alap (Community Development Fund – CDF, http://www.kcdf.org/)

3. Üzletfejlesztés, kamarai hálózat

A Koszovói Kereskedelmi Kamara az érdekképviselet országos szerve. Amellett, hogy gazdasági és politikai elemzéseket készít, a társadalmi párbeszéd feltételeit is megteremti, valamint a nemzetközi befektetések ösztönzéséért is felel. A csatlakozni vágyó vállalatok háromféle szintű tagsági jogosultság közül választhatnak. Az alaptagság az információs hálózatba való bekapcsolódási lehetőségen túl az alapszolgáltatások használatára is jogosít. A középszintű tagság a kamarai adatbázist is a tag rendelkezésére bocsátja, naprakész információkkal szolgál a nemzetközi üzleti helyzetről, valamint hirdetési lehetőséget is biztosít a kamarai honlapon. A kamara prémium-tagsága ezeken felül a szervezet lobbi-tevékenységébe való bekapcsolódási lehetőséget is garantálja. A pristinai központi iroda mellett hat regionális iroda működik. A regionális irodákon keresztül történik a kistérségi érdekképviselet, a helyi rendezvényszervezés, valamint az új tagok toborzása is.

A Koszovói Kereskedelmi Kamara (Kosovo Chamber of Commerce, KCC) elérhetősége:

Cím: 10000 Pristina, Nenë Tereza No. 20
Telefon: +381 38 224299
Fax: +381 38 224299
E-mail: info@oek-kcc.org
Web: http://www.oek-kcc.org

A koszovói területi kamarák elérhetőségei:

1. Peja
   Cím: Mbreti Pirro Nr.9; 30000 Pejë
   Telefonszám: +381 39 432811
   Fax: +377 44 125358
   E-mail: samir.lleshi@oek-kcc.org
2. Mitrovica
   Cím: Mbretëresha Teutë p.n.; 40010 Mitrovicë
   Telefonszám: +381 28 534700
   Fax: +377 44 147895
   E-mail: Rrustem.abiti@oek-kcc.org
3. Gjilan
   Cím: Rr.28 Nentori Nr. 30 20000 Gjilan
   Telefonszám: +381(0)29/633-093
   Fax: +377 44 176870
   E-mail: ibrahim.tahiri@oek-kcc.org

4. Ferizaj
   Cím: Rr. Dëshmorët e Kombit Nr. 144; 70000 Ferizaj
   Telefonszám: +371 29 0327002
   Fax: +377 44 165022
   E-mail: kemail.varoshi@oek-kcc.org
5. Prizen
   Cím: Rr. Remzi Ademi Nr. 27; 20000 Prizren
   Telefonszám: +381 29 633093
   Fax: +377 44 119403
   E-mail: nexhmedin.asllani@oek-kcc.org
6. Gjakova
   Cím: Uçk Nr. 6 (Objekti i Bankkos-it zyra Nr. 10); 50000 Gjakovë
   Telefonszám: +381 39 0321546
   Fax: +377 33 122684
   E-mail: masar.lluka@oek-kcc.org

A koszovói Kereskedelmi- és Iparkamarák honlapjait összefoglaló linkgyűjtemény megtalálható az alábbi címen: http://www.oek-kcc.org/njesit-rajonale/?lang=en

4. Tenderlehetőségek

- A koszovói a térség egyik legfejletlenebb gazdasága. A gazdasági változásokról és egyes szektorokban – például az energiahordozók esetében – történő változásokról a Gazdasági Fejlesztési Minisztérium, valamint a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium honlapjáról naprakész információ érhető el.
  Koszovó Gazdasági Minisztériuma: http://mzhe.rks-gov.net/?page=2,1
  Koszovó Kereskedelmi és Ipari Minisztériuma:
  http://www.mti-ks.org/en-us/Ministry-of-Trade-and-Industry
- A tenderlehetőségeket tartalmazó weboldalak jellemzően fizetősek és regisztrációhoz kötöttek, pl. http://www.tendersinfo.com/global-kosovo-tenders.php
- A közbeszerzésekkel kapcsolatban további információ érhető el az alábbi linkre kattintva: http://krpp.rks-gov.net/Default.aspx?PID=Home&LID=2&PCID=-1&CtlID=HTMLStatic&CID=PPA_Content
- Az ország tagja a Nemzetközi Közbeszerzési Hálózatnak
  http://www.publicprocurementnetwork.org/index.php?option=com_contact&view=category&catid=86&Itemid=53&limit=50

Praktikus információk

1. Magyar nagykövetség és konzuli hivatal

Rendkívüli és meghatalmazott nagykövet: Dr. Márkusz László
Külgazdasági attasé: Gergely Tamás (tamas.gergely@mfa.gov.hu)
Nagykövetség címe: Pristina, Rr. 24 Maj. Nr. 23
Telefonszám: (00-381-38) 247 763

Fax: (00-381-38) 247-764
E-mail: prs.missions@mfa.gov.hu
Web: http://www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/PRISTINA/hu

2. Beutazási feltételek

- 2013. május 8-a óta a magyar állampolgárok vízum nélkül beléphetnek Koszovó területére érvényes útlevéllel. A Külgazdasági és Külügyminisztérium azonban felhívja a figyelmet, hogy a szerb-koszovói határt csak végszükség esetén használják magánszemélyek, valamint Szerbia Koszovóval határos részére, az északi területekre is csak halaszthatatlan ügyekben utazzanak. Az utazás megkezdése előtt célszerű kitölteni a konzuli védelemhez szükséges adatlapot https://konzved.mfa.gov.hu Magyar állampolgárok személyazonosításra alkalmas, érvényes magánútlevél, diplomata, hivatalos/szolgálati útlevél birtokában léphetnek be a Koszovói Köztársaság területére. Ugyanezen dokumentumok jogosítanak az országban való tartózkodásra, az átutazásra, valamint az országból való kilépésre. A magyar állampolgárok vízummentesen utazhatnak be, 90 napi tartózkodást nem meghaladó időtartamra turista, üzleti, látogató céllal. Az útlevélnek a tervezett kilépés napját meghaladóan legalább 3 hónapig érvényesnek kell lennie.
- Felhívjuk az utazók figyelmét, hogy a koszovói kormány döntése értelmében a koszovói hatóságok az EU tagállamok által kibocsátott személyazonosító igazolványok közül csak a biometrikus személyi igazolványokat fogadják el határátlépéskor, így magyar személyazonosító igazolvány felmutatásával az országba történő belépés nem lehetséges. A magyar személyi igazolvánnyal érkezőket a koszovói hatóságok a határon visszafordítják.

  Forrás: http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok?koszovo

3. Egészségügyi helyzet

- A konzuli szolgálat javasolja az országba beutazóknak a mindenre kiterjedő egészségügyi biztosítás kötését, mivel a két ország között nincs érvényes egészségügyi egyezmény. A levegőszennyezettség magas szintű Koszovóban, amelyért nyáron a por és a szmog, télen pedig a fa- és lignittüzelésű kályhák égéstermékei felelősek. A Pristina közelében lévő lignittüzelésű erőmű széljárástól függően szintén hozzájárulhat a kedvezőtlen levegőszennyezettségi adatokhoz. A higiéniás feltételek nem mindenütt érik el az uniós átlagot. A konzuli szolgálat semmilyen körülmények között nem javasolja a vezetékes ivóvíz fogyasztását. Utcai árusoktól nem ajánlott hús- és tejtermék vásárlása. A nyilvános mellékhelyiségeket lehetőség szerint kerüljük.
- Az egészségügyi ellátás színvonala is elmarad az unión belüli viszonyoktól, jellemző a technikai elmaradottság és a gyógyszerek hiánya. Bár kötelező oltás nincs, az Országos Epidemiológiai Központ összeállította az ajánlott oltások jegyzékét, amelyben a Hepatitis A, B és a hastífusz elleni védőoltások találhatók. A pristinai kórházban orvosi ügyelet mindig van. Magasabb színvonalú ellátást nyújtó magán egészségügyi intézmények egyre nagyobb számban alakulnak.
- Csapvíz fogyasztását nem javasoljuk, különös figyelmet kell fordítani az utcán árusított élelmiszerek higiéniai körülményeire. Az éttermek közül a magasabb kategóriába sorolt, egyúttal drágább helyek az élelmiszer-biztonság szempontjából megfelelőek. A nyilvános

helyeken elérhető mellékhelységek higiéniai állapota sok esetben elmarad az EU tagállamokban megszokott minőségtől.

- A legfontosabb segélyhívó számok:
  Mentők: 194
  Tűzoltók: 193
  Rendőrség: 192/112

(Forrás: http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok?koszovo)

4. Közbiztonság

A belpolitikai eseményekre tekintettel a fővárosban, illetve Koszovó területén tüntetések fordulhatnak elő.

A párizsi terrortámadásokat követően összehívott koszovói Biztonsági Tanács döntése alapján a kormány fokozott biztonsági intézkedések bevezetését rendelte el, azaz fokozott rendőri jelenlétet, extrémista csoportok megfigyelését, a határátkelők fokozott ellenőrzését. Az intézkedések bevezetésének célja, hogy az ország időben tudjon reagálni egy esetleges konkrét terrorfenyegetésre. Koszovó aktív tagja a terrorizmus ellenes koalíciónak, abban meg van a saját feladatköre. Az ország szorosan együttműködik az USA-val, az EU-tagállamokkal és más partnerekkel annak érdekében, hogy egyszer és mindenkorra véget vessenek az általános emberi értékeket, életeket veszélyeztető erőszakos extrémizmusnak, extrém ideológiáknak, terrorizmusnak. A koszovói illetékes szervek és intézmények mindent meg fognak tenni a sikeres fellépés érdekében.

A Konzuli Szolgálat javaslata a Balkánra utazóknak, hogy **Koszovót csak indokolt esetben válasszák utazási célként vagy átutazási szándékkal. Az észak-koszovói területekre továbbra sem javasoljuk utazások szervezését.**

Utazási szándék esetén – az esetleges segítségnyújtás megkönnyítése érdekében – kérjük, jelentkezzenek a pristinai magyar külképviseletnél.

www.mfa.gov.hu/kulkepviselet/PRISTINA/hu

A Külgazdasági és Külügyminisztérium biztonsági besorolása:

- **„I. Nem javasolt utazási célországok és térségek"** kategóriába sorolta az észak-koszovói területeket.
- Az ország többi területét pedig a **„II. Fokozott biztonsági kockázatot jelentő célországok és térségek"**kategóriába sorolta.

A Koszovó és Szerbia határán kialakult biztonsági helyzetre való tekintettel a Külgazdasági és Külügyminisztérium nem javasolja, hogy a magyar állampolgárok Szerbián keresztül – Raska és Novi Pazar irányából – közelítsék meg a Koszovói Köztársaságot (ún. 1-es és 31-es kapukon keresztül - Jarinje és Brnjak - határátkelőket). A zavartalan belépés érdekében a Kelet Koszovó felőli útvonal ajánlott. Határátkelőhelyek: Merdare, Mutivode, Dheu i Bardhe, Mucibabe.

A Koszovói Köztársaságba Budapestről jelenleg nincs közvetlen légi járat.

A Koszovói Köztársaság általános közbiztonsági helyzete jó, a külföldiek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma a bűnesetek számához viszonyítva alacsony. Ezzel szemben az etnikai, vallási, nyelvi hovatartozás miatt megnyilvánuló erőszakos cselekmények alapján továbbra is magas fokú a biztonsági kockázat. Bár az erőszakos

cselekmények döntően nem a külföldiekkel szemben nyilvánulnak meg, de könnyen kerülhet bárki egy kirobbant konfliktusba, amelynek áldozatává válhat.
Az ország északi (Ibar folyótól északra található) területein a koszovói kormány lényegében korlátozott fennhatóságot gyakorol. Ezeken a főképp szerbek lakta területeken a biztonsági helyzet labilis. A terület jelenleg KFOR csapatok ellenőrzése alatt áll.
A 16 évvel ezelőtt dúló fegyveres konfliktus hagyatékaként az ország egyes területein továbbra is jelentős a fel nem robbant bombák, aknák jelentette veszély, amit a szerbiai Presevo völgy és Koszovó hegyvidékén, valamint Albánia és Koszovó, továbbá Albánia és Macedónia zöldhatárszakaszain található, nagyjából feltérképezett, de fel még nem számolt aknamezők jelentette veszély is kiegészít. A fel nem robbant lőszerek és aknák veszélye ugyanakkor az ország egész területén található vadnövényzet és kijárt útszakasz nélküli területre feltételezhető.
Az ország földrengés szempontjából érzékeny sávban húzódik, aminek következtében gyakoriak a földmozgások. 2013 novemberében Pristinától 30 km-re 4,5, 2015 januárjában Peja körzetében 4,0 erősségű földrengés volt, mindkettő csak kisebb anyagi kárral járt.
Nyári hónapokban előforduló csapadékhiány és nagy forróság miatt gyakoriak az országszerte tomboló erdőtüzek.

5. Infrastruktúra, közlekedés

- A főútvonalak minősége nem megfelelő minőségű, jelenleg az infrastruktúra nagymértékű átalakítása zajlik. A forgalomban lévő gépkocsik állapota és a helyi közlekedési morál miatt a konzulátus az utakon való közlekedésnél fokozott elővigyázatosságot javasol. Az utakon váratlan akadályokkal is találkozhat az autós, úgymint kivilágítatlan járművek, lassú járművek, lovaskocsik, illetve tehén- vagy birkacsordák.
(Forrás: http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok)

6. Repülőtér

Nemzetközi repülőterek száma: 1 – Pristina International Airport Adem Jashari (PRN)
http://www.airportpristina.com/
Repülőjáratok Budapestről: nincs közvetlen járat a két város között; légi utazás bécsi, müncheni, vagy isztambuli átszállással lehetséges.

7. Banki szolgáltatások elérhetősége

- A Koszovói Központi Bank (Central Bank of the Republic of Kosovo, CBK) felelős a kereskedelmi bankok engedélyeztetéséért. A kereskedelmi bankok a szokásos banki szolgáltatásokat végzik, amely kiterjed a kölcsönök és garanciák nyújtásán, a folyó- és megtakarítási számlavezetésen és betétlekötéseken túl letéti szolgáltatások nyújtásáig. A kereskedelmi bankok pontos listája, azok elérhetősége és a nyújtott szolgáltatások köre a következő linkeken érhető el:
http://www.bqk-kos.org/?cid=2,1
http://www.thebanker.com/Banking/Retail-Banking/Kosovo-s-banking-sector-finds-advantages-in-isolation?ct=true, http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_banks_in_Kosovo

- A 8 kereskedelmi bank – amely az összes kintlévőségek 76,3%-t jelenti – a következő: Economic Bank, Bank for Business, ProCredit Bank, Raiffeisen Bank, Banka Kombëtare Tregtare – Dega Kosovë; TEB sh.a.; NLB Prishtina; Turkije is Banka Si; Komercijalna Banka ad Beograd – Mitrovica Branch. Jelenleg az ország területén 310 bankfiók és 415 bankautomata van.
  A privatizációval kapcsolatban a koszovói privatizációs ügynökségtől (Privatization Agency of Kosovo, PAK: http://www.pak-ks.org/?page=2,1) kaphatnak információkat. Egy, a KPMG által 2015-ben készített tanulmány tárgyalja a lehetséges szektorokat és kilátásokat:
- https://www.kpmg.com/AL/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Brochures/Documents/2015-Investment-in-Kosovo-body-web1.pdf
- Koszovóban a mindennapi gazdasági tranzakciók nagy része készpénzre épül. Pénznem: az euró. Hitelkártyával való fizetésre általában csak nagy készpénzforgalommal bíró üzletekben és szolgáltatóegységekben van lehetőség, ezért ajánlatos elegendő készpénzt is magunknál tartani. Az utazási csekkek beváltására bankokban van lehetőség. Bankautomatákat főként a fővárosban, Pristinában és egyéb regionális központokban találunk. Pénzváltóhelyeket minden nagyobb városban találhatunk. Ha 10 ezer euránál nagyobb értékű készpénzzel érkezik valaki az országba, kötelessége azt bevallania a vámnál.
  (Forrás: http://travel.state.gov/travel/cis_pa_tw/cis/cis_4170.html)
- A folyószámla-nyitás általában nem jár költséggel és egy munkanap alatt kivitelezhető. A számlanyitáshoz szükséges dokumentumok banktól függően változhatnak.
  (Forrás: http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo/)
  További információk angol nyelven:
  Koszovó Bankszövetsége: http://bankassoc-kos.com/en/banking-sector
  Lexadin.nl, globális jog kalauz: http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwekos.htm

8. Egyéb

- A Nemzetközi Valutaalap jelentése a pénzügyi rendszer stabilitásáról (2013): http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr1399.pdf

Kultúra

1. Vallás, vallási szokások

Az ország lakossága három vallási csoporthoz tartozik. 90%-uk muszlimnak vallja magát, 6%-uk ortodox kereszténynek, 3%-uk pedig római katolikusnak. A koszovói szerbek nagy része ortodox keresztény, így a vallási identitás politikai relevanciával is párosul: a koszovói háború alatt szerb csapatok a muszlim örökség szisztematikus pusztításában, míg az albán haderők a szerb ortodox örökség megsemmisítésében voltak érdekeltek. A szerb és albán vallási közösségek vezetői azonban a kezdetektől sürgették a párbeszéd felvételét. 1999-ben a három vallási közösség vezetői találkozót tartottak Pristinában. A vallások közötti párbeszéd informális fórumokon ugyan, de azóta is tart.

Forrás: http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/kosovo/105-religion-in-kosovo.aspx
http://www.bbc.co.uk/news/business-23129474
https://www.rks-gov.net/en-US/Qytetaret/KulturaDheKohaLire/Pages/Religjioni.aspx

2. Fontosabb ünnepek

- Hivatalos ünnepnapok, munkaszüneti napok:
  - Újév (január 1.),
  - Függetlenség napja (február 17.)
  - Húsvéthétfő
  - Dita Punës (A munka ünnepe, május 1.),
  - Az alkotmány napja (15. június),
  - Bajrami Madhë (a Ramadan szent hónapja a böjttel)
  - Bajrami Vogël (az önfeláldozás ünnepe, körülbelül 70 nappal a Ramadan után)
  - Karácsony (25. december a katolikusoknak; 7. január az ortodox keresztényeknek)
  - A szerbek ünneplik még Vidovdan-t (június 28-át) is, mely vallási ünnep és egyben a rigómezei török-szerb csata dátuma.

  (Forrás: http://www.almc.army.mil/ALU_INTERNAT/CountryNotes/EUCOM/KOSOVO%20CUSTOMS.pdf)
- Nemzeti ünnep: február 17. (a függetlenség kikiáltása 2008-ban)
  (Forrás: http://www.kulugyminiszterium.hu/dtweb/unnepek.aspx)
  A muszlim vallási ünnepek időpontja évről évre változik, mivel az iszlám a hold járásán alapuló holdnaptárat használ. Az iszlám naptár Ramadán hónapja alatt hajnaltól kora estig nyilvános helyen mindenki számára tilos az étel- és italfogyasztás, valamint a dohányzás. A Ramadán alatt fokozottan ajánlatos tekintettel lenni a vallási érzületből származó érzékenységre.
  (Forrás: http://www.worldtravelguide.net/kosovo)

További hasznos információk az ünnepekről angolul:
http://en.wikipedia.org/wiki/Public_holidays_in_Kosovo

3. Üzleti etikett, tárgyalási szokások

- A koszovói üzleti tárgyalások az európaihoz hasonlóan kézfogással kezdődnek és végződnek. A koszovói üzleti partnerek között gyakran találkozhatunk közvetlen stílusúakkal. A tárgyalások előtt és után ilyen esetben magánjellegű témákról (pl. család) is beszélgetés folyhat. Ajánlott megtudni a tárgyalópartner etnikai származását és ennek megfelelően a saját nyelvén köszönteni. Az üzleti tárgyalásokat gyakran éttermekben vagy kávéházakban tartják (a kávé fontos részét képezi az ország kultúrájának). A munkaidő hétfőtől péntekig tart általában 8 és 17 óra között, megesik azonban, hogy szombaton is folytatódik.
  (Forrás: http://www.biztrails.com/destinations/Serbia/Pristina/Business)
- Az üzletkötésekben gyakran nagy jelentősége van a személyes kapcsolatnak. Az üzleti kommunikációban általában a Magyarországon megszokottnál jóval több a szóbeli elem.

Az üzleti kommunikációban viszonylag gyakori a testi érintés (hevesebb kézfogás, ölelés), kivéve az ellentétes neműek között.

- Az üzleti partnernek illik ajándékot vinni, ha pedig az üzletfél az otthonába hív meg üzleti tárgyalásra, a bor mellett ajánlott kávét is vinni a házigazdának.
- A koszovói kultúrában nagyon fontos az idősebbek tisztelete.
- A cégek és állami intézmények általában hierarchikus intézmények, ezért a döntéseket minél magasabb szinteken próbálják meghozni, mely gyakran hosszadalmas és bonyolult üzleti folyamatokat eredményez. További hasznos információk az üzleti döntésekről, menedzseri habitusról: http://www.kwintessential.co.uk/intercultural/management/serbia.html.
- Katonai és más rendészeti objektumok közelében általában tilos fotózni és kamerázni

4. További hasznos információk a kultúráról magyar nyelven

http://www.balkan.hu/koszovo.php

5. További hasznos információk a kultúráról angol nyelven

Nők helyzete:
ENSZ Menekültügyi Főbizottsága: http://www.refworld.org/docid/5188f45d4.html
Üzleti etikett:

Kultúra, szokások:
Koszovó, Kulturális Örökség Tanácsa: http://mem.rks-gov.net
Beinkosovo.com, utazási információk: http://www.beinkosovo.com/en/kosovo-culture
Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_heritage_in_Kosovo
Britannica Enciklopédia:
http://www.britannica.com/EBchecked/topic/322726/Kosovo/296737/Daily-life-and-social-customs
Koszovó Külügyminisztériuma: http://www.mfa-ks.net/?page=2,120

További információk, linkgyűjtemény

1. Általános információk

Business Hungary: http://businesshungary.gov.hu/orszagismerteto?orszagismerteto-koszovo
Wikipedia oldal magyar nyelven: http://hu.wikipedia.org/wiki/Koszov%C3%B3
Wikipedia oldal angol nyelven: http://en.wikipedia.org/wiki/Kosovo
Az ország hivatalos honlapja angol nyelven:
https://www.rks-gov.net/en-US/Republika/Pages/Qeveria.aspx
CIA Factbook angol nyelven:
https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html
A Világbank adatbázisa angol nyelven: http://data.worldbank.org/country/kosovo
Koszovó központi statisztikai hivatala angol nyelven: http://esk.rks-gov.net/eng/

A Világbank és a Nemzetközi Pénzügyi Társaság „Doing Business” adatbázisa angol nyelven – tudnivalók a vállalatalapításról:
http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/kosovo/
Kormányzati portál: http://www.kryeministri-ks.net/?page=2,1
Egyéb minisztériumok elérhetősége:
http://www.balkanalysis.com/kosovo/government-ministries/
Koszovó Külügyminisztériuma: http://www.mfa-ks.net/?page=2,1
Koszovó Belügyminisztériuma: http://www.mpb-ks.org/?page=2,1
Koszovó rendőrsége: http://www.kosovopolice.com/

2. Pristina

A város a Wikipedián: http://en.wikipedia.org/wiki/Pristina
A város hivatalos honlapja: http://kk.rks-gov.net/prishtina/default.aspx?lang=en-US
Rajoni Press: http://www.rajonipress.com/
Prishtina Insight: https://www.facebook.com/PrishtinaInsight

3. Angol nyelvű online napilapok

Kosova Press: http://www.kosovapress.com/en/
Topix.com: http://www.topix.com/world/kosovo/
Lista a napilapokról: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_newspapers_in_Kosovo

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet olyan nonprofit kutatóműhely, amely elsősorban alkalmazott közgazdasági kutatásokat folytat. Célja, hogy elméletileg és empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtson a magyar gazdaság és a magyar vállalkozások helyzetét és kilátásait befolyásoló gazdasági és társadalmi folyamatokról.

MKIK GVI Institute for Economic and Enterprise Research
Hungarian Chamber of Commerce and Industry

Írta: Cserpes Tünde
Frissítette: Arany Bence

Közreműködtek:
Alberti Éva
Bárdits Anna
Hajdu Miklós
Makó Ágnes
Révész Erika
Tóth István János
Varga Anita
Verba Zoltán

Projektvezető:
Makó Ágnes (vezető kutató, GVI)
e-mail: agnes.mako@gvi.hu

Kutatásvezető:
Tóth István János, Ph.D.
tudományos főmunkatárs, MTA KRTK KTI,
ügyvezető igazgató, MKIK GVI
e-mail: istvan.janos.toth@gvi.hu

A kézirat első verziója lezárva: 2013. november
A frissített verzió lezárva: 2015. február

Projekt: ORSZÁGPROFIL_2013 és ORSZÁGPROFIL_2014

Az országprofilt Tepes Anna, Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Nemzetközi Igazgatóság, 2016 júniusában frissítette.

MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet
Cím: 1034 Budapest, Bécsi út 120.
Tel: 235-05-84
Fax: 235-07-13
E-mail: *gvi@gvi.hu*
Internet: *http://www.gvi.hu*